

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio vj De iustitia rei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

illius populi, & adnectendas calumnias, proliis posita fuit. Nam si naturalem rationem consulueris, satis est vt qui occidit, occidatur. Quin vero occidere procurauit, non subinde, nisi summo iure, reus sit tanti criminis, eo præsertim quod tunc absterrentur homines plus nimio ab accusandi munere. Et ideo (vt habetur Instit. de iniu. §. poena,) iam de defuetudine fere abiit illa poena, retinetur tamen quadamtenus in prouincijs bene moratis, potissimum in teste qui studio falsum testimonium dicit in causa capitali. Idque maxime quando illius causa innocens interficitur, tamen debeant etiam extra talem casum iniqui delatores acri supplicio plecti.

Ad primam arg. Ad primum ergo argumentum respondet Arist. loco citato 5. Ethic. quod reparationem, quam nos talionem appellamus, non semper iustitia deposcit, quoniam valde differt vtrum quis voluntarie quid faciat, an inuoluntarie. Spontaneus enim iniurius dignus est poena, qui autem inuoluntarie lædit, dignus est venia. Et ideo qui inculpata ignorantia cum quem in crimine esse putat, reum facit, non habetur iure calumniator, vt supra diximus,

Ad secundam. atque adeo neque talione dignus. Ad secundum respondetur, quod calumniator & in reum & in reipublicam iniurius est. Vnde Deuter. 19. vtrumque præcipiebatur, scilicet prius, vt qui falsum testimonium contra fratrem dixisset, id pateretur quod fratri cogitabat facere, scilicet propter iniuriam illi factam. Posterius, vt tales de medio populi auferrentur, vt audientes timorē haberent. Vbi insinabatur iniuria que reipublice irrogatur. Ex quo fit vt quando accusatus poenam talionis non remiserit, nequeat princeps illam remittere, vt superiore questione dictum est. Postquam vero illam ignouerit, tunc in arbitrio princeps restabit illam relaxare. Ad tertium respondetur, quod poenam talionis incurrit acuator, ratione nocenti quod proximo intentabat, infamiam autem propter culpam. Et ideo infamiam remittere ad principem pertinet, vt si sit ecclesiastica, ad Papam, vt ait Gratian. 2. q. 3. can. Euthemium vbi respondet ad illa verba Gelasij. Quamquam animas per poenitentiam saluare possumus, infamiam tamen abolere non possumus, di-

Ad tertium.

cent illud intelligi de infamia per ciuilem iudicem irrogata, que ad Papam non pertinet. Quamuis fortasse perspicaciter sit sensus de infamia facti. Nam labem illam, que turpi facto annexa est, nemo delere potest, cum ad præteritum non sit potentia.

QVÆSTIO VI.

DE IUSTITIA REI.

ARTICVLVS I.

Vtrum accusatio liceat veritatem negare.

Eritia persona in iudicio est reus, de quo quatuor disputanda sunt, scilicet an liceat ei veritatem negare, calumnijs se defendere, iudicium declinare, aut post condemnationem supplicio se capitali subducere. Erarguitur a parte affirmatiua prima quaestio illa celebri auctoritate Chrysostomi, que refertur de poenitentia, distincte. can. qui aliquando. Non tibi dico vt te prodas in publicum, neque apud alios te accuses. Sic enim legendum est, non excuses, vt corrupta licera habet. Qui autem veritatem proprii criminis retereget, seipsum proderet, ergo licitum est ei suum celare crimen. Secundo: Mendacium officiosum, scilicet cum quis mentitur vj alteri prode, nemini nocens non est peccatum mortale, qui autem mentitur vt se à morte protegat, officiosè mentitur, ergo citra noxam mortalem id licet. Tertio. Nullum est peccatum mortale, nisi sit contra charitatem, qui autem mendacio sibi mortem cauet neque contra charitatem Dei facit, neque contra proximum immo secundum charitatem qua se diligit, ergo id non est lethale piaculum. In contrarium est illud Iosue 7. quod dux ille dixit ad Acham, Filium da gloriam Domino Deo Israel, & consistere, & indica mihi quid fecerit, ne abscondas, dare autem gloriam Deo tenetur quisque secundum illud 1. ad Corinth. 10. Omnia in gloriam Dei facite.

Ad quaestionem hanc tribus conclusionibus respondetur. Prima. Quicunque legitime de proprio crimine interrogatur,

tenetur sub reatu mortalis culpæ crimen suum patefacere, etiam si merito eiusdem confessionis sit in mortem rapiendus. Cum autem legitime, intelligo a legitimo iudice, & secundum idoneam formam iuris. Ratio conclusionis est manifesta. Viri enim iustitiae est ad salutem necessaria ergo quicumque sub reatu mortalis noxae tenetur eam servare, iustitia autem subditum compellit superiori obedire, secundum verbum Pauli, Omnis anima potestibus sublimioribus subdita sit, superior vero saepenumero ius habet subdito præcipiendi, ut proprium sibi detegat crimen, ergo tunc subditus parere constringitur. Quod autem hoc iudex aliquando ius habeat, patet, quoniam nemo, capitali præsentim sententia, quinimo neque alia communi ordine ob quæcunque indicia vel infamiam condemnari debet nisi confessus, saltem ei qui aliter condemnatur conceditur appellatio, ut loquatur. C. quorum appellatio, non recipi. Nisi sufficiens sit testium numerus quibus conuincatur, idque via tantum accusationis. Atque idem canetur iure canon. secunda quæstio. prima canon. nos in quenquam, & canon iudex. Ergo nisi teus ad confessionem compelli possit, nimis esset stricta via finiendi iudicia. Er est intelligenda conclusio etiam cum quis citra iusiurandum interrogatur nam et si periurium sacrilegij impietate mendacium accumularet, nihilominus simplex mendacium, in re grani contra vinculum obedientiæ, crimen est genere suo mortale. Secunda conclusio. Quando vero quispiam legitime etiam iuratus interrogatur, pura vel ab eo qui non est sibi iudex, vel contra, canonum legumque sanctione non tenetur crimen suum confiteri. Quin vero simile affirmandum est de testibus in crimine alieno. Conclusio clara, quia quicumque ius habet se suaque mendi, nisi iure ad contrarium fuerit compulsus, at vero quando quis præter legis causas & ordinem interrogatur, nullo iure cogitur, ergo ne utique se conuincatur prodere. Tertia conclusio. Neminis siue iure siue iniuria interrogetur, licet concluditur est mentiri, quoniam mendacium adeo est natura sua malum & iniquum, ut nullam ob causam qui illud protulerit, incolumis à culpa sit. Tamen quia iniuria citra iuramentum interrogatur, mē-

dacium illud non sit mortale, quia non perniciosum, sed officiosum est. Secus autem, si sit periurium. Postulabant, hic autem 2. & 3. conclusiones, ut artem prudentiamque subijceremus, quo se tunc iniuste requisitus posset protegere, ac citra mendacium eripere. Ad hoc autem, articulo sequenti commodius respondebimus, postquam causas habuerimus in spectas, quibus reus conuincitur veritatem pro- palare. Ad primum igitur argumentum respo- detur Chrysostomum loqui in casu secun- de conclusionis, aut quando nemo reum percontatur. Nam quando iuris ordine & merito interrogatur, non ipse, se sed infamia, vel testes, vel accusator cum produunt, quibus resistere non licet. Ad secundum respondetur quod mentiri quempiam ad cauendum mortem, vel sibi vel alteri si fiat sine alterius nocimento, non est mor- tale quando tamen quis iure rogatus cul- pam suam, mendacio se contegit, iniuriam facit, tum iudici cui obedientiam debet, tum aculatori & parti læsæ. Et pariter re- spondetur ad tertium. Negatur enim non esse tale crimen contra charitatem. Noceat enim & iudici & actori, atque adeo aduersatur dilectioni Dei, qui iubet nobis parere maioribus. Nemo enim vir- tutem iustitiæ contemnerat, qui charitatē non subinde violat, tam Dei quam proximi. Vnde super illud Psal. Non declinacor meum in verba malitiæ, ad excusandas ex- cusationes in peccatis, ait glossa. Hæc est consuetudo impudentium, ut deprehensi per aliqua falsa se excusent. Et Grego. 21. Moralib. super illud Job. 31. Si abscondi quasi homo peccatum meum. Vilitatum humani generis vitium est, & labendo, pec- catum committere, & commissum, negan- do abscondere, & conuictum, defendendo multiplicare. Percontaris hic autem verū mendacium in iudicio, quando quis verū fateri tenetur, in vniuersum mortale sit cri- men? an vero leuitate materiæ possit, sicut extra iudicium fieri veniale? Respondet Caiet. 2. 2. q. 69. art. 1. Omne mendacium in materia etiam leuissima in iudicio pro- larum, esse mortale. Ratio eius est, quia talis mentiens vim insert iudicio, quod in mendacio fundatum falsum subinde fit. Itaque sicut periurium nullatenus tenuitate materiæ fit veniale, sed omne Soto, de iud. & iure. Gg est

Ad pri- mū arg.

Ad secū- dū arg.

Ad ter- tiū arg.

Glossa.

Gregor.

Quæst.

Caiet.

10
11
12
13

est mortale, sic mendacium in iudicio: Neque id tantum in iudicio sacramentalis confessionis, verum etiam in foro exteriori. At vero, neque Caie. conclusio, salua eius egregia auctoritate, veritatem praefert, neque eius ratio probabilitatem. Immo proculdubio crediderim posse illic etiam contingere veniale peccatum. Nam in primis hoc insinuat S. Thom. eandem 2. 2. q. 70. artic. 4. vbi ait quod violare iustitiam mentiendo, est mortale in suo genere, vbi insinua posse esse veniale. Item in materia fidei, & charitatis & religionis potest exilitas materiae attenuare peccatum, vt si veniale, cur ergo non in iudicio? Praeterea potest illic fieri veniale mendacium, ex defectu plenae deliberationis, quare ergo non ex pusillitate? Adde quod tunc quicumque alius defectus leuissimus in iudicio esset mortaliter, vt si quis rem exigui momenti taceret. Ac demum postremo arguitur. Peccata venialia non sunt de necessitate confessionis, ergo illa illic negare non est mortale crimen. Conceditur ergo quod ipsum veniale mendacium peius est in iudicio quam extra, non tamen sic consequens vt sit omnino mortale.

S. Tho.

ARTICVLVS II.

Verum accusato liceat per calumniam se defendere.

Postquam afflicto reo, nec legitime interrogato licet veritatem negare, neque praeter ius requisito mentiri, consequitur, vt videamus an saltem alterutro illorum casuum liceat ei per calumnias se defendere? Et arguitur à parte affirmatiua. Secundum iura civilia, licet ei qui de capitali crimine delatus est, transigere, hoc est cum accusatore pacisci, & ipsum corrumpere, qui desistat, vt C. de transact. l. transigere, & expressus leg. in capitalibus. ff. de bon. cor. qui ant. sen. mortem sibi conscie ergo non est illicitum calumnijs vii. Secundo. Accusator qui in fauorem rei praeriticatur poena plectitur legibus constituta, vt superiori quaestione visum est, & 2. q. 3. patet accusatio vero nulla est poena decreti, etiam si technis agat cum accusatore, eique imponat, ergo id non est iniustum. In contrarium est ius canonicum, extra, de

iuram. calumn. capitulo inhaerentes, praecipiens vt iuramento calumniae in principio litis adstringantur tam reus quam accusator, vbi & civiles leges de re eadem citantur, iuramentum autem calumniae, vt nomen sonat, est, quod neque accusator, neque accusatus vitetur calumnijs.

Quaestio est grauissima, quam nos in diuina nostra Relectione sexto loco per omnes, vt arbitrator, suos numeros diduximus. Sed non possumus (vt supra dicebamus) hunc locum hac disputatione vacuum relinquere. Respondemus ergo hic septem conclusionibus. Prima est illa notissima quam artic. prox. constituimus. Esti nemini liceat veritatem mandacio negare, licet eam tamen non nunquam prudentia contegere. Nam (vt modo dictum est) nemo tenetur veritatem propalare, nisi iure compulsi, ergo extra talem casum quis, poterit se eretum, & praecipue suum, custodire. Rei autem articulus ac nodus illic occultatur, vt sciamus quando iudex, qui legitimus est legitime potest subditum de proprio crimine, etiam iureiurando in errorem. Ad hoc ergo explicandum, statuitur secunda conclusio. Tres sunt casuum differentiae, quibus iure potest iudex reum percontari, in quibus subinde reus veritatem respondere tenetur, videlicet si infamia eius super aliquo crimine praecesserit, vel aliqua expressa apparuerint indicia, vel probatio interfuerit femiplena. Conclusio est Sancti Thomae 2. 2. quaestio 69. articulo secundo. Et quamuis rationem non subiiciat, aperte tamen colligitur ex superiori definitione, nempe quod iudex absque accusatore, vel eius supplete vices, neminem damnare potest. Haec autem tria sunt, quae praeter expressum accusatorem vicem eius gerunt, vt possit reus legitime interrogari. Sed arguis, non omnes causas de Thomae connumerasse. Diximus enim 4. artic. tertio crimen quoque notorium & manifestum, ius facere iudici condemnandi reum. Conceditur quidem, sed tamen tunc non opus est reum interrogare, nunc autem merita tantum quaerimus, quibus potest iudex secretum crimen inquirere. Igitur ad intellectum conclusionis imponendum est ex cap. qualiter & quando de accusationibus, tribus visis patere iuris ad cognoscenda crimina, compellendos deli-

Primum argum.

Secundum arg.

delictores, vt sua propria confiteantur, videlicet via inquisitionis, denuntiationis, & accusationis. Et licet super eodem capitulis plures inquisitionis species discernant, satis est tamen duas dignoscere. Vna est enim generalis, atque alia specialis. Generalis est, qua Prælati munere fungentes suo & (quod aiunt) officij debito, prouinciam aut conuentum visitantes crimina disquirunt quibus scilicet reuelanda sunt, eo ordine quo artic. 1. quæstionis proxima dictum est. Altera vero est specialis, qua scilicet particulariter inquirunt crimen alicuius singularis personæ. Denuntiatio quoque (vt supra dictum est) altera est fraterna, quæ procedit ad emendam fratris, & altera iudicialis, quæ tendit ad vindictam. Accusatio iudicem duplex, altera in causâ priuata, atque altera in causâ publica. Sunt autem differentia multæ inter has vias. Denuntiatio enim quæ fit per correptionem fraternam differt à iudiciali & accusatione, quinque modis. Primo ex fine, vt sæpè dictum est quia hæc procedit solum ad emendam alius vero ad vindictam. Et hæc sumitur secunda, quod denuntiatio fraterna est officium charitatis, iudicialis autem & accusatio pullulat ex iustitiæ debito. Ob idque S. Thom. de correctione fraterna tractauit in materia charitatis 2. 2. q. 3. de alijs autem in materia iustitiæ q. 68. & duabus sequentibus. Tertio differunt eandem ob causam quod ad denuntiationem fraternam omnes, nemine excepto, tenentur nam possunt subditi denuntiare prælatos, & filij parentes, neque infames aut excommunicati eximuntur, sicut in accusatione. Neque vero sacerdotes, vt habetur canon. 24. quæstio. 3. Quarto differunt forma. Nam in correctione fraterna semper, requiritur admonitio, in re iudicis vero non semper, vt nuper expositum est. Et quinto differunt ex parte termini quia fraterna denuntiatio si frater emendatur cessat, sin minus, rebellio exinde habetur pro accusatore, & incipit fori iudiciale, vt diximus q. 4. Iudicialis, vero & accusatio non cessant vsque ad punitionem. Differunt autem iudicialis, & accusatio primo (vt dictum est) quia denuntiator etiam iudicialis non tenetur probare sicut accusator. Præterea (vt habetur. ca. in

quisitionis. de accusationibus) licet denuntiatio hæc ad vindictam tendat, non tamen denuntiatio infligenda est tota pena iuris, sicuti accusator. Descendendo ergo ad istarum spærum singulas, statuiamus conclusionem tertiam. Ille qui fraterne denuntiat, tenetur prælato veritatem criminis sui fateri, tanquam patri. Si tamē non leuiter sed grauiter timeret quod tanquam iudex machinatur eum castigare, nequaquam teneatur. Conclusio hæc sit clara ex fine & scopo talis denuntiationis, quæ sola emenda est, non autem punitio. Quarta conclusio. Si denuntiat fuerit rebellis, qui neque tanquam patri vult fateri crimen, iure compelli potest. Hanc conclusionem statuiamus membro 2. q. 4. de correct. fraterna contra Aluissiodorū, lib. 3. tractat. 25. c. 2. & contra Durandum in 4. dist. 19. q. 4. qui putant si peccatum est secretum, nulla obstante rebellionē cessandum esse, sed est nostra conclusio S. Thom. 2. 2. q. 33. art. 8. ad primum argumentum. Moderatur eam tamen ipse, & cum ipso illic Caiet. & Palud. 4. dist. 19. q. 4. duobus limitibus, videlicet casu, quo crimen probari possit testibus adhibitis in secreta correctione vel alijs. Præterea si spes vlla restat emendæ fratris, nam illa spe cessante illic cessandum est, si peccatū est priuatum. Nam si serpit in perniciem publicam modo supra explanato, vel in detrimentum tertie personæ, etiam si non emēdetur, imò propterea quod non iniquum propositum ille nequam expuit, progrediendum est. Et quamuis Caiet 2. 2. q. 69. art. 2. contrarium videatur sentire, arbitror tamen illum denuntiantem, si est omni exceptione superior, valere pro teste in iudicio inde futuro, & pro semiplena probatione. Nam propterea in Evangelio iubetur adhiberi vnus aut duo testes, vt in orduorum vel trium stet omne verbum, quia scilicet ipse denuntians valet pro tertio. Et hoc habetur expresse cap. In omni. de testibus. At vero quantum ad illam restrictionem, quam nos quoque in Relect. de secreto quæstio. 2. membri. 2. approbavimus, nempe quod etiam si denuntians rebellis fuerit, nisi spes sit eius emendæ, non est iudicialiter procedendum, eo quod totus ille processus in bonum fratris tendit. At vero in contrarium videtur exi-

& accusatione.

Tertia conclusio.

Quarta conclusio.

Aluissiodorū. Durandus.

S. Thom.

Caiet. Palud.

tere verbum euangelicum. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus, cui stipulatur can. tam sacerdotes. 24. q. 1. vbi habetur quod tales incorrigibiles, ab ecclesia separentur. Quocirca a bitior quod licet non sit citra spem emendæ ad alias iuris compulsionis & penas progrediendum, sententia tamen excommunicationis est ab ecclesia forte rebellis coram testibus denuntiationis separandus donec resipiscat. Diximus quando crimen vergit in damnum publicum aut tertiæ personæ, progrediendum esse ad forum iudiciale: intelligendum est tamen, si aliter illud malum cauere non potest. Accidit enim temporibus nostris, vt quidam præmissa correctione fraterna, denuntiauerit quempiam qui alterius eadem molebatur, denuntiavit autem tanquam patri, iudex autem volebat denuntiationem eam fraternam audire, sed tanquam iudicalem, vt lege in illu criminosum agere. De qua re Adrian. antequam esset Papa consultus, respondit non posse denuntiationem illum cogi, vt iudicialiter denuntiauerit. Et fuit cõsultissima responsio. Est enim sententia August. 2. q. 5. cap. hoc videtur vbi ait in eiusmodi casibus occultum crimen illi esse reuelandum, qui prodesse potest & non obesse. Intellegitur tamen, si citra tale iudicium occurrere poterat futuro homicidio, nam si alteri impediti nequiverat, commutanda erat euangelica denuntiatione in iudicalem. Quinta conclusio. Si cui denuntiationem fraternam debet precedere admonitio, sic & inquisitionem specialem vel infamia, vel expressa indicia. Dixerim specialem quia generalem (vt dictum est) supra auctoritate potest prælati facere. Conclusio est expressa in iure, extra, de accus. ca. cum oportet &c. inquisitionis, &c. qualiter & quando, secundo. Confirmatque illic eandem summus Pontif. facis oraculis, vt puta 1. ut. 16. vbi vilius non fuit in iudicium euocatus, antequam infamia cum proderet. Et Gen. 18. Clamor Sodomorum & Gomororum multiplicatus &c. Et ratio naturalis est, quam supra tractauimus quia sine accusatore nemo est in iudicium deferendus. Est autem dubium de obiecto infamie, vbi si factus sit obiectum esse de crimine, quod scilicet vel notorium, vel infamia publicam

est vt inquiratur persona, quæ nulla cum infamia laesa est. Iacet (vt exempli gratia dixerim) cadaver occisi hominis, vtum liceat per viciniam disquirere quisnam interfecit? Et suffragantur affirmatiue pariter hæc argumenta. Primum est consuetudo. Vbi enim notorium est crimen, statim disquiritur reus, licet nullus sit specialiter diffamatus, alias vecors & negligens habetur iudex, populusque vt nunc mos est, scidatum acciperet, ac si iustitia dissimulatione langueret. Et extant præterea canon. 2. qu. 1. canon. uanifesta. Et de accusa e. euidentiæ quibus habetur quod evidentiæ pariteri sceleris non indiget accusatore. Quinvero & patrocinari huic consuetudini patet diuini. Legimus enim Iosue 7. quod cum Acham anathema oculis esse, crimen tamen notorium, fortibus inquisitus est, ac deprehensus. Accedit & auctoritas D. Thom. quem Caiet. 2. q. 69. artic. 2. refert, scilicet quod cum. Pansij ipso Baecalaureo furtum factum esset, consilio suo inquisitus est, ille qui latebat fur. His tamen non obstantibus iura canonica & euangelica, ratioque ipsa consuetudinis refragatur. Et ideo statuitur negatiua responsio: Infamia delicti non sufficit nisi paucis exceptis casibus ad inquirendum reum quem nulla dum respicit infamia. Verba sunt in d. c. Cum oportet, de accusationibus. Nisi super prela. dis famam ipsius, scilicet personæ, laesam esse noueritis, vos ad inquisitionem non subito procedatis. Et cap. inquisitionis. iubetur nullum pro crimine super quo aliqua non laborat infamia puniendum. Et in ca. qualiter & quando, sic legitur. Si super eisdem casibus suis quis fuerit infamatus; tunc procedendum est ad inquisitionem. Et in testimonij diuinis supra citatis de Villio & de Sodomitis extat, personas fuisse infamia laesas. Deinde ratio id probat. Nam iura hæc fundantur in loco illo Mathæi 5. Nolite iudicare, & non iudicimini. Est autem temerarium iudicium de persona iudicare propter publicum crimen, ac subinde illum explorare. Sunt autem qui hinc tergiversant, dicentes quod quamquam heic non sit particulariter de singulari persona suspicari, atque adeo neque percontari, licet tamen in genere disquirere quisnam

Adrian.
respõsio

August.

Quinta
conclu.Rõ con
clũsõis.
Dubiu

Reit. Attamen distinctio hæc fallax videatur. Etenim si quis interrogatur, tenetur peculiariter reum prodere, eodem recidit, ac si particulariter scilicet. Præterquam quod etiam accidere posset vniuersos reus ipse forte interrogaretur, qui tamen nullo se iure prodere conuincitur, & tamen vix euadere posset, quominus vel de rubore vultus, vel de verborum ambiguitate deprehenderetur. Accedit huc vigentissimum argumentum, ex cap. Inquisitionis, de accusationibus. Iubetur enim illic, quod est duo vel plures iurati affirmet cuiuspiam crimen, de quo tamen ille nulla infamia laborat, non procedatur in ipsum via inquisitionis. Si ergo hoc verum est, quomodo illi qui nondum iurati sunt interrogari possunt, vt quem nulla adhibuit infamia ipsi prodant? Possent tamen fortasse in tali casu iudicia inquiri vt scilicet vicinia interrogaretur in qua hora fuerit occisus, quibus armis, & similia. Et tunc si illa indicia aliquem in particulari infamia denotarent, posset de illo inquisitio iniri. Vnde ad auctoritatem Sancti Thom. dum iunior erat, bene Caietan. respondit non permississe in illa sententia, postquam secunda, secunda quæstione 69. articulo secundo, casus non probauit. Quin vero fertur neque tunc fuisse magistrorum calculis approbatam. Iura autem quæ aiunt eundem patris sceleris accusatore non in digere, intelligenda sunt quando & parricidator ipse vel manifestus est, vel infamia detectus. Id vero quod de sortibus antiquæ legis adiectum est, nihil mouet. Nam cum Deus cognitor sit vindicatorque vniuersorum criminum, potuit illum torum populum sortibus illis deterrere, quibus expectabatur reuelatio diuini numinis. Vnde sanctus illius: Da gloriam Deo, illuc spectat, quod postquam Deus ipse veritatem reuelasset, ille qui celaret, Deum subnotaret mendacij. Et ideo dare ei gloriam, erat veritatem confiteri, vt appareret quem admodum Deus est occultorum cognitor, quod in gloriam suam magnopere cedit. Illud autem seruiniuum perfortes iam modo non liceret. Sicuti neque illud Nume s. de inuestiganda muliere adultera circa infamiam. Consuetudinem autem contrariam non est nostrum vellere, ipsi viderint qui illum in vsu inue-

xerunt, inde enim iam nunc persuasum habent plebem, necessarium esse, cum tamen nusquam iuris peritissimi illam indixisse videantur. Nisi in quibusdam casibus quos ad sex vel septem loco citato in Relektione nostra reduximus, atque ad amulsum perpendimus. De quibus Bar. ad leg. Iuliam de adult. l. 2. post glossam. § si publico, & super extrauag. ad reprimen. & Doctores iuris canonici, super citatis tribus capitulis, de accus. tractant. Ex quibus casibus illi sunt planissimi, qui contingunt in crimine hæresis & in crimine læse maiestatis. Tunc enim oborto rumore criminis, disquiri possunt personæ. De cæteris vero illic, cui libuerit, nostra legat. Non enim postulat hic locus tam longum de hac re disputationem. Hanc tamen regulam adhibendam hic duxerim, quæ infallibi, vt reor certitudine, casus omnes complectitur, quibus licet notorio, diffamatiove crimine, latentem reum inquirere. Ea autem est. Quandoquidem que accusare quisque tenetur, puta dum crimen est in perniciem publicam aut terriæ personæ, neque est emendandum, sed pendet in futurum, iuste vniuersusque interrogari vt testis potest, & prodere reum tenetur. Quo fit vt solum ad vindicandam præteritum crimen nequaquam id liceat. Quod si quis forsitan contra hoc arguat, quod si infamia expectaretur, multa crimina impunita manerent, Anacletus Papa respondet, canon si omnia 6. q. 1. quod permulta relinquenda sunt iudicio diuino. Illud tamen argumentum quod ex canon quidam maligni s. quærit i. huic sententia obijciunt, quia ei Caieta super hac q. Sancti Thom. 2. 2. quæst. 69. artic. 1. non (vt reor) pro dignitate satisfacit, non decet hic præterire Casus tex. est, quod quidam libello nocturno secretario diui Gregorij infamiam notam inuulerat, & ait Caietan. sub conditione latentem illum criminis Pontificem excommunicasse, scilicet si non se reuelasset. Addit tamen excommunicationem illam non ferri super conditionem, nisi se reuelauerit, sed super crimen, quia, inquit, potest delinquens pro elapso delicto absolute excommunicari. Et ideo benigne, inquit, cum illo actum est, cuius optioni relinquebatur, vtrum mallet reuelare, quam sententia excommunicationis

Regula certissima.

obiectio Ratio.

Arg. per peram à Caiet. solutum.

Handwritten marginal notes in red and black ink, including the number '3'.

Prima
ratio in
Caiet.

vulnerari. Hæc autem responsio (vt in di-
cta Relatione latius ostendimus) profecto
(vt bona venia dixerim) non est tanto Do-
ctore digna. Primum enim quod pro deli-
cto præterito quis, nulla ante delictum præ-
cedente monitione, sententia excommuni-
cationis ferri possit, inauditum est. Nam
vt ex Euangelio plane colligitur, nemo
potest tali percelli censura nisi ob mortale
peccatum, idemque inobediencie, quia. f.
rebellis non vult ecclesiam audire. Neque
Paul. Corinthium illum, ob commissum
incestum Sathane tradidisset, nisi quia in-
corrigibilis erat. Ideo enim separauit illū
à consortio aliorum, admonens illos ne
commiserentur fornicarijs. Ob idque post-
quam correctus fuit, statim restituit reli-
quorum carui. Quamuis mos ille excom-
municandi fortan non erat qualis nunc
est, vt excommunicati priuarentur suffra-
gijs ecclesie sed in torturam tradebantur
Sathane, quod fieri poterat ob commis-
sam culpam, separari vero non, nisi ne con-
tagione plebem inficerent. Quocirca nulla
est licita excommunicatio nisi praua mo-
nitione, vt sancte cautum est. c. per tuas, ex-
tra de sententia excommunicationis. Ob
id enim illi qui à iure præmoniti sunt cen-
suram excommunicationis ipso facto incur-
runt. At cum primum parere parati
sunt, veniunt absolendi, quoniam coram
Deo iam non sunt excommunicati. Hinc
ergo palam fit, vt neque possit occultus pec-
cator, qui nulla infamia denotatus, est sub
illa conditione, nisi se prodatur, excommuni-
cari, alias cuncta iura quæ inquisitionis
formam & ordinem delineant, corruerent.
Textus ergo Gregor. planissimus est nun-
quam enim sanctissimus Pontifex cogita-
uit illum latentem diffamatorem extorsio-
ne excommunicationis in publicum pro-
ducere, sed hoc tantum ei præcepit, ad
quod iure nature ipse tenebatur, nempe
quod. l. vel produceret se vt crimen proba-
ret quod alteri imposuerat, aut famam ei
restitueret, quam nisi se proferendo resti-
tuere non poterat nisi minus à sacrosancta
Eucharistia sub preua excommunicatio-
nis deinceps abstineret. Excommunicatus
ergo non pro delicto præterito neque nisi
se proderet, sed pro futuro sacrilegio, si ab
Eucharistia susceptione, in peccato exis-
tens, non abstineret. At qui ex huius
quæstionculæ responsione facile alterius

Germa-
na inter
pratioci
tatitext.

solutio colligitur videlicet verum ille qui
proprium factus est crimen licite possit de
complicibus interrogari, qui nulla infamia
lesi sunt. Nam est consuetudo pari
affirmatiue patrocietur, ex his tamē que
dicta sunt consequitur negatiua. Quin ve-
ro expressa est iuris viriisque determina-
tio, vt c. cum monasterium, de confel. & c.
ueniens. extra de testibus. & 15. q. 3. ca. no-
mini. & C. de accusat. l. fin. & fi. de quæstio-
nibus l. repeti. quibus locis cauetur ne con-
fessi super aliorum conscientias interroge-
tur, crimine læsæ maiestatis excepto, quo
comprehenditur & hæresum impietas. Ta-
meti alijs etiam Bar. super eadem lege,
repeti excipiat, vt publicos latrones, & con-
qui fallam monetam eudunt. De his autē
satis illic a nobis dictum est. Et eadem re-
gula quam nuperrime statuumus, hic simi-
liter locum habet, videlicet quod licet
reum interrogare de complicibus, quādo
ipse teneretur accusare nempe ad obuian-
dum futurum malum indammum. reipub-
licæ, vel perniciem tertie personæ, nō an-
tem ad vim dicendum præteritum. Scio o-
quidem contrariam vigere consuetudine,
nescio tamen quo orta sit iure. Profecto in
conscientia interrogatur, parere non cogi-
tur, vt Caiet. ait opul. 1. 6. rel. q. 5. Sed tamen
abli, vt qui tacere licite potest, mendacii
dicat, vt illic insinuat. Enascitur autē hinc
dubium aliud, vtum vice versa quando
persona diffamata est de vno crimine, in-
terrogari possit de alijs occultis. Petrus n.
de Palude in 4. dist. 19. q. 4. affirmatiue re-
spondet. Cuius fundamentum est quod ra-
tio ob quam non licet de abditis iudicare,
non sumitur ex eo quod peccatum sit oc-
cultum, sed in de quod secretus sit peccator
qui ideo per vnus deilecti confessionem de-
rectus interrogari deinceps potest ac de-
bet, an alia commiserit. Verum hanc eandē
opinionem & Adri. quoli. 1. 1. & Caiet. 2. q.
69. ar. 2. merito confutant. Nam expressi-
se in canonibus citatis viriisque infamia
exigitur, ex qua ius inquirendi nascitur si
licet tam delicti quam delictoris. Eadem-
que est sententia S. Th. 2. 2. q. 70. ar. 1. & re-
tio est in comperito. Potest enim qui
delicti infamia obscurari, qui tamen cit-
ca furtum, aliaque scelerum genera sero-
num habeat nomen, Attamen duobus
modis licet conuictum de vno crimine,
de alio interrogare. Vno, quando notum
cit-

crimen indicium est alterius, ut si quis infamatus esset conuictusque de adulterio, & adulteræ coniunx reperiretur in suo lecto necatus, interrogari posset an reus esset talis homicidij. Et si quis de homicidio conuictus esset, & cadauer nudum inueniretur, interrogari posset super spolio. Secundus casus est, quando vnum crimen, alterius est circumstantia, ut qui de consuetudine cum puella conuincitur iure interrogatur, an ipsam deflorauerit. At vero de hac infamia quæ viam inquisitionis ante cedere debet verum sit certo numero testium destinata non satis inter doctores conuenit, plerique tamen super illo cap. Inquisitionis, censent denarium numerum satis esse. At tamen de hoc numero nihil in iure habetur, sed id solum quod propter dicta paucorum, non debet quis infamatus reputari, nisi opinio eius apud probos & graues læta existat. Quæ circa an infamia sufficiens sit prudentum a arbitrio æstimandum est, ut scilicet perpendat quando iam rumor sit frequens. Numerus autem ille de quibus, inde auctoritatem nactus est ad infamiam, quod sufficit populum constituere. Nihilominus illa est alia regula certior quam glossa dicti capituli, quæ ait, quod si rumor sit sparsus per maiorem partem vicinæ aut collegij, aut vniuersitatis, illa est sufficiens infamia. Hanc enim commendat Bar. ff. de quæst. l. de minor §. ornamenta. vbi ait fama est communis opinio, voce manifesta, ex suspectione proueniens, quæ si sit de malo, dicitur infamia. Requiritur ergo in primis honorum opinio. Nam perditorum clamor atque hominum infamæ classis, legitimam infamiam non constituit. Perditorum autem perditissimos istos censent ariolos & astrologos, qui per astrologorum obseruationem occulta crimina propalare contendunt. Nam ut de sua scientia quam exilis sit certitudinis, nunc sileamus, vius tamen eiusmodi artis in de rege criminibus occultis pestilentissimus est, iniquissimusque à Deo atque omni diligentia a rep. profligandus. Esto enim illis gratis, immo contra veritatem concederemus, perinde eis innotescere occulta crimina, ac si oculis proprijs vidissent, quomodo illi possunt illa nisi toto reclamante iure reuelare? Profecto neque inde iudicari nisi vel imperitissimus vel nequissi-

mus, vllam possit iuridicam ansam accipere ad inquirendum, vel vlllo pacto procedendum contra illum, ab illis proditoribus proditum. Quare ipsi potissimum atque illi simul qui illos interrogant in malam crucem a ricipiendi essent. Nihil enim aliud faciunt quam homines falso infamare, & quamuis vera dicerent, perniciosissimi nihilominus essent, sunt enim mortales adeo cupidi deprehendendi eos qui sibi nocuerunt, ut facile istis fidem adhibeant. Vnde lex centurbarum in Rep. oboriuntur. Quin & illi qui zelotypia exurunt eos ad eum qui adulteria iurum vxorum sibi denegant. Hæc de infamia. Indicia autem, vbi non volat infamia, non qua liacumque ait S. Thom. sed expressa esse debent, & quæ prudentia iudicis vehementer reum indicent antequam ius emergat inquit. Vide quam sancti sanctaque iura famæ & honori consulum curauerit delitescens rei, sane cum maluerint aliqua crimina impune fieri, quam delinquentes occultos de possessione honoris sui, famæque, & vite temere depellere. Semiplena autem probatio censetur vnus testis omni exceptione superior. Sed repetis forte contra hanc definitionem argumentum supra factum ex ca. Inquisitionis, de accus. vbi cauetur etiam si duo vel plures iura testes crimen pandant, nisi infamia reus laboret, non patere inquirendi ius. Respondeatur autem argumentum concludere semiplenam probationem, quin vero plenam trium testium non sufficere ad inquisitionem, sed semiplenam probationem tunc facultatem facere interrogandi tamen reum quam alios testes, quando proceditur via accusationis. Atque hæc est mens S. Thom. Ex his autem, reliquum sit dubium aliud, vtrum reus in forro aut exteriori aut conscientie compulsus sit veritatem respondere antequam certior fiat, iudicem iure ipsum interrogare, an illico ei potius debeat simpliciter credere. Respondetur nequaquam compelli, quousque illi cõstet more & lege interrogari. Etenim qui bona sua, honorem, & vitam iure possidet, quousque ius alteri sibi innotuerit quo debeat illorum iacturam facere, non adstringitur illa dimittere, alia s prodigus eorum esset. Atque id maxime in rebus grauioribus sed in his potissimum quæ vitam in discrimen

Qualia oportet esse indicia quæ inquisitionem antecederent. S. Tho. Quid semiplena probatio. Argu.

Solutio.

Dubitatio.

Solutio.

obijciunt. Nam in leuioribus debet subditus preclato fide adhibere, illi tamen prorsum que probum nouit, prudentem, & scientiam peritum. Igitur ubi primum reo notum fuerit secundum iuris ordinem interrogari, sub pena peccati mortalis detegere veritatem etiam iniuratus tenetur multo tamen sanctius si iuratus interrogetur. Loquimur nunc modo ex genere rei. Nam ob leuitatem materie iam supra dictum est fieri posse, ut negatio veritatis etiam in iudicio venialis sit culpa. Quocirca reus qui veritatem negat, etiam illam qua in mortem adigitur, nullatenus est sacramento confessionis absoluentis quousque illam aperiat. Debent tamen confessarii considerata maturitate tunc vti, ne calamitosum morti temere addicant, scientes in re dubia propere dedum esse potius in fauore rei. Et ideo nisi meritis clarius lex illos cogat, non sunt miseri cogendi, maxime in causa capitali, aut honoris & fame, dum ex altera parte non agitur de tanto periculo alius tertie persone, sed debent prius rimari an iudex legitimus sit, an reus aliquo sit privilegio exemptus, puta quia clericus, an denique plene constet cuncta leges merita fuisse seruata. Præterea illa debent esse prudentia, ut etiam reus auscultare nolite eorum sententiam dissimulatissime id ipsi extra confessionem celatam rem seruent. Solent namque sepe iudices de confessarii facie delictum expiscari. Ecce quando reus tenetur & iustus testis veritatem patefacere. Quod autem plus dubitatis, & anxietatis afferi, est nosse, quando vel reus vel testis præter iuris ordinem iniure cogitur, cum nullatenus ei (ut supra dictum est) meriti liceat, etiam si salus totius rei publicæ illic periclitaretur, qua se potest prudentia defendere, quoque suffragio elabi. Hæc fuit in illa nostra. Relectione citata membri 3. q. 3. ubi cuncta credo retigimus que à nostro pusillo ingenio desiderare quis poterat. Ut autem summam dicamus, complures secretorum gradus & ordines dignoscuntur. Quorum summus est, qui sacramentali confessioni debetur, ob idque de illo constitutissimum est confessarium vere respondere, se nescire quod in sacramento audiuit, quoniam huius contradictionis scio, nescio, vtraque pars diuersis sensibus esse potest vera. Nam licet prior simpliciter veritas sit, si scire pro eo usurpes,

quod relatu credis, posterior nihilominus est vera in hoc sensu, quod nescis tanquam homo, vel quia nescis ut dicas, de hoc autem non est presentis loci disputatio, illic enim satis superque dictum est. Vnum hic tamen repetere admonendo non cessabo, contra quod passim grauissimum peccati video, nempe quam debeat esse receditum, quamque ab exteriori foro semotum confessionis secretum. Video, inquam, seculares iudices, immo & peius ecclesiasticos, suas sepe causas ad confessarios remittere, à quibus rei informati veritatem postea faciantur in iudicio idque præcipue in causis matrimoniorum quæ clam fiunt. Cum tamen multo minus esset periculi simile essent illegitimi coniugati & in perpetua fornicatione persistere quam illa via procedere. Arbitrantur enim isti iudices neminem posse in confessione sacramentali mentiri, & tamen & adultera & puella, immo vulgatis homo qui semel veritatem in iudicio negauerint, paratissimus est etiam in confessione id contingere qua ideo ratio ne patentissima illis offertur occasio, ut sacrilegium faciant mentientes in confessione. Et quando non contingat, faciunt eiusmodi iudices confessionem odiosissimam. Nam cum videat in docta plebs per illam viam in iudicio compelli, quis non illam reformidet? Peruassissimum ergo Christianis esse debet secretum illud nulla prorsus ratione reuelari posse magis quam si Deus solus sciret, alias apertissimo periculo exponeretur sacrosanctum sacramentum, ut homines non auderent suæ illic patefacere crimina. Caueri ergo sanctissime debet ab hoc sacrilegio, ne iudices in suo foro sacramentum confessionis nominent. Neque sacerdotes si qui ad illos inde mittantur, vilo modo eos audiant. Imò & iudices ipsos acerrime reprehendant. In terstat sacer limes inter vnum forum & alterum, quem transgredi sacrilegium est, in tempore Christianam pestilentissimum. Sed quo ad rem de iudicio exterioris fori reuertamur: In eiusmodi secretis sunt etiam gradus quantum ad fidem que ipsis seruandis debetur. Etenim qui per iniuriam ab altero secretum extorsit, arctissimo nexu stringitur illud seruandi. Ad eo ut si illius reuelatione periclitaretur alterius vita, dicere audeam quod deberet ipse periculum

Sana doctrina ad confessarios peccatis.

Multi-plex secretorum ordo.

culum antea subire proprius quam illud detegere. Post hoc est illud quod quis prudenter, vel tanquam prelato vel tanquam amico, alteri concedit. Tunc enim etsi nemo obligetur mortem oppetere, ut illud celer dum ab illo extorqueretur, tenetur tamen quam posset maxime illum cōtegere. Deinde sequuntur alij gradus remissioris obligationis. Ut si scis feceritum vel quod alter temere effusiuit, vel quod casu vidisti. At ne quæstione sequenti de testibus eadem nos occupet quæstio, de omnibus tam reo quam testibus constituitur sexta generalis conclusio. Licet cuiquam prater ius requisitio primum non respondere, mox appellare. Quin vero & quo poterit pacto se defendere, ne loquatur, si cui contra priuatam personam. Nam iudex multo grauius mortaliter peccat (quod apprimere anim aduertere debent) dum tali vi secreta exprimit, quam si priuata esset persona, eo quod cum sit iustitiæ patronus & cultus, eidem iustitiæ auctoritate publica, vim infert. Quamobrem dum per iniuriam extorsit crimen per illam confessionem non potest reum condemnare, quia ex iniuria nullum nascitur ius.

Si vero nullum aliud remedium interrogatus reliquum sit, pro tali casu est conclusio septima. Possunt ac debent sic contra ius requisitum quacunque vti amphibologia, quam vsitatus sermo citra mendacium ferre possit. Nam si talia verba nullatenus sensum verum admitterent, mendacium parerent, quod nullatenus licet. Et quidem antiquus doctorum clypeus ille erat, ut interrogatus diceret. Nego proposita, ut proposita sunt. Et reuera inter sinceros iudices, illa esset legitima responsio, sed tamen quoniam iam illa minime contenti vigentius instant distinctione operis est. Dum enim testis de alieno actu interrogatur, facilius protegere se potest, quam si interrogaretur de proprio. Arbitror enim licet non sit eo gradu certum, quo in confessario, posse rite responderem se nescire, ut si interrogetur an alius quispiam, puta Petrus occiderit, illudve aut aliquid fecerit, fueritve tali hora in tali loco, aut quidpiam simile, per quod veniri possit in notitiam criminis. Enimvero cum voces sunt conceptuum signa, oratio illa nescio, recipere hunc sensum citra mendacium potest: Nescio ut tibi modo dicam.

Quare non aduersatur alteri veritati, scio simpliciter etiam si proprijs oculis id de quo interrogatur vidisset. Nam si tantum auditu illud teneret dubium non est, quin posset respondere se nescire. Quandoquidem quod credimus, non proprie scimus. Et confirmatur conclusio. Iudex sciscitari de oculis non potest, imo ut habetur cap. qualiter & quando 1. de accus. debet interrogans excipere occulta crimina admonens testem ne illa detegat, ergo quamuis ipse actu exceptionem non explicet, legibus ipsis intelligitur expressa. Quo circa iuramentum calumnia, vel quodcunque aliud testimonium, eo moderamine intelligitur, quod ille iuratus dicit veritatem secundum ius. Atque inter alias expositiones hæc optima est, & textui genuina illius loci, Marc. 12. De illo die nemo scit, neque filius hominis. Cum enim Apostoli Christum sciscitarentur. Dic nobis quando ista fient, ipse respondit. De die illa nemo scit, neque filius hominis. Quasi dixisset. Ad fidem redemptionis quam filius hominis operatur, non pertinet illum manifestari, sed potius reticere. Quare filius hominis nescit ut dicat. Atamen dum interrogatio fit de proprio actu ut scilicet, si vel testis interrogetur, an viderit, vel audierit, vel adierit tali loco, & pariter si reus interrogatur an fecerit hoc, vel illud, illic perplexior fit locus euadendi. Nam dicere, Nescio, ridiculum esset. Postest tamen dicere. Non memini, nam eundem sensum recipit, quem, nescio, scilicet, ut dicam. Si tamen res est tam proxima vel tam insignis, ut il a responso fiat etiam deridicula, difficilior fit multo euasio. Nā dicere, Non vidi, vel Non audiui, non mihi satis videtur eundem sensum admittere, quem, Nescio. Nec audeam sic ego respondere si vidissem. Quamuis in audire, tolerabilius idem permittatur sensus. Nā etiam audimus ut dicamus. De reo autem multo est res grauius. Dū enim interrogatur an occiderit vel furatus fuerit, vel de quocunque alio proprio actu, eludere interrogationem nequit, dicendo se nescire neque (ut diximus) admittitur si dicat se non meminisse. Quod autem liceat ei dicere se non fecisse, nullatenus est suscipibile, quoniam Non feci, nullo modo amplecti potest sensum. Non feci ut dicam. Facere, n. non habet eandem connexionem cum eo quod est, ut dicam, quam habet, scire. In communi enim collo-

Qualiter interrogatus iniquo proprio actu possit se legitime excipere.

Sententia

Conclusio septima

Probat

colloquio ubi sermo oritur de re aliqua quam secreto seruare volumus, licet quis respondeat se nihil scire, non existimatur mendax, etiam si credatur id secreto nosse. Si tamen sermo esset de re quam alter fecit, qui sciens rem illam fecisse, diceret, non feci, aut, non ita res est, profecto mendax merito haberetur. Idem enim est priorius, Non feci, & non ita res est. Quod porro nullo sensu a mendacio excusari potest. Scio Adrian. 4. sent. quæst. de sigillo confess. dicere, quod reus contra ius interrogatus, potest etiam iuratus respondere, non solum nihil de illa re nouisse, verum interrogatus an fecerit, potest, inquit, secundum omnes Doctores, respondere se non fecisse. Nescio tamen qui sint omnes Doctores, quia neminem vidi, immo indubius credo, id neutiquam licere. At quia neminem dico, est utique Caietan. opus. 16. res quæstio 5. quem supra citauimus, qui ait, inquisitum præterius de occultis complicitibus respondere posse non habere complices, quod si verum esset, consequens fieret ut de se quoque iniuste interrogatus respondere posset, non fecisse. Quod ego profecto adduci non possum, ut credam. Quoniam nulla amphibologia valet eiusmodi responsa mendacio excusare. Et est mihi apertissima demonstratio hæc, quod si illud non esset mendacium, uana tunc fuisset cura & sollicitudo omnium Doctorum admonendi non licere, neque pro vita seruanda in iudicio mentiri, quia nullum aliud mendacium cauere volunt, quam hoc quo quis aperte negat se fecisse, quod fecit. Quæro enim ab istis, an si iudex diceret tu occidisti, respondens reus, non ita est, mentiretur profecto non est dubium. Quare nec adulteræ a marito nudo gladio interrogatæ, an amicum admiserit, dicere fas est non admisisse, si id modo falsum est. Neque posset a mendacio excusari si cum eum admisisset nudius tertius, absolute respondisset non admisisset intelligens heri, nam illa negatio vniuersalis est. Quid ergo remedij est? profecto nullum, nam hominum iniquitatibus, postquam semel iuris sinceritatem pessundâr, nullis potest legibus obuiam iri. Sed miseris necesse est mortem, velut martyres perire, antequam ius naturale, & diuinum mentiendo transgrediantur. Quod enim remedium excogitare potest misera puel-

la, cum morte tyrannus eriminatur nisi cum turpiter consentiat? profecto nulli, sed gladio potius succumbendum illi est. Eodem modo cur eandem mortem offerret, nisi mendacium proferret, moriendum esset. Et talis est casus dum tyrannice iudex reum in tales angustias redigit, ut vel mentiri debeat, vel mori. Hæc truncatim de hac materia hic dixerim, quoniam nec res est, quæ hoc loco plenarie disputari deberet, & in dicta nostra Relectione copiosè extat discussa.

Ad primum igitur argumentum incontrarium responderetur, iura ciuilia multa impune permittere, quæ non ideo approbant diuinæ leges, ut meretricia. Atque hæc ratio quia ferre mortem, quæ secundum Aristot. 3. Ethic. terribilium omnium terribilissimum est, egregiæ virtutis est, illiusque fortitudinis culminis quod rarissimi homines attingunt, leges humane nulla supplicia illis statuerunt, qui cum accusationibus transigerent, ut se a morte exciperent, licet ante tribunal Dei culpa non careat. Et similis est responsio argumenti secundi.

ARTICVLVS III.

Vtrum reo liceat iudicium per appellationem declinare.

Tertium vitium rei est subdolosæ cauillosæque appellatio. Arguitur ergo quod reo non liceat iudicium per appellationem declinare.

Primum, videtur hoc contradicere documento Pauli ad Rom. 13. Omnis animæ potestatis sublimioribus subdita sit. Næ appellatio, quadam est recusatio iudicis & ab eius obedientia exemptio.

Secundo, maior obedientia debetur ordinarijs iudicibus, qui publica potestate pollent, quam alijs quos arbitrio tuo elegeris, sed ab electis communi partium consensu appellare non licet, ut patet 2. q. 6. can. a iudicibus, ergo nec ab ordinarijs.

Tertio arguitur, si appellare licitum esset, quocumque tempore liceret, præfinitur autem a iure tempus decem dierum, ad appellandum, ut patet 2. quæst. canon. Anteriorum, ergo appellatio non est licita. In contrarium est exemplum Pauli, qui ut refertur Act. 11. appellauit ad Casarem.

Bre.

Sententia
Adrian.Rõ egrè
gia in
Adria.

Prima Breuissima est atque facilissima quæstio, ad quam duabus conclusionibus responde-
trac- tur. Prior est. Licetiam est reo quando iusti-
no con- tix confidit, qui iudicis forte grauiamine
clusion- premitur, appellare, dummodo ad legiti-
 mum appellet iudicem. Conclusio est ma-
 nifesta, etiam naturali iure, quoniam vt se
 suaque quis defendat, tutela & benefi-
 cio vri potest, quod ratio naturalis ei non
 denegat. Quod autem id nulla ratio natu-
 ralis vetet, patet, quia ea maxime ef-
 fet obedientia, hæc tamen non obstat,
 quia nemo obedire tenetur in superiori, nisi
 quatenus ille superiori subalternus est. Est
 enim iudicum ordo sicut causarum natu-
 ralium, quarum in suis influxibus alia est
 alijs subdita. Quare eadem cau. & q. can.
 Omnis oppressus, conceditur afflictis reis
 appellare, iubeturque vt à nullo prohi-
 beantur, sed sulciantur potius & audiantur.
 Et can. præcedenti. Appellantem
 non debetur afflictio vlla carceris, aut re-
 tentionis iniuriæ custodia. Sunt autem
 multe a iure præscriptæ ceremoniæ & for-
 mule appellandi, de quibus non est præ-
 sentis loci præstius dicere. Quod autem
 habetur in can. Catholicus, videlicet quod
 si quis fidelium ad iudicem prouocauerit
 infidelem, excommunicetur, de Apostolica
Pau- doctrina sumptum est. Obiurgat enim Pau-
 lus Corinthios in cap. 6. prioris epistolæ,
 quod frater cum fratre iudicio contende-
 ret, & hoc apud infideles iudices, cum inter
 se ipsos possent suas componere lites. Nam
 vbi fides non est, neque rectum esse potest
 iudicium. Intelligitur autem illa prohibi-
 tio de illis catholicis, qui inter catholicos
 viuunt, nam illi nostrates qui in terris in-
 fidelium negotiationis causa commorari
 permittuntur, nihil peccant si coram ipso-
 rum iudicibus, vel actores compareant vel
 rei. Posterior conclusio. Appellare ad supe-
 riorem causa aut repellenda aut differen-
 da iustæ sententiæ, iniustum, & iniustum
Poste- est. Probat quia sicut imponere reo (vt
ma con- supra diximus) calumnia est, sic impone-
clusio. re iudici, ille autem qui subdole & vafre
Probb. appellat, præterquam quod obedientiam
 violat quam iudici debet, re ipsa impo-
 nit illi falsum, quasi iniustam sententiam
 tulerit insuper & impedimento illi est ne
 suum persequatur munus, atque adeo eif-
 dem de causis iniuriam illi irrogat. Qua-
 proptet in eadem cau. & q. can. quicumque,

præcipitur vt tales appellationes non reci-
 piantur, & can. omnino, eiusmodi appel-
 lantes puniri iubentur. At vero sciscitatis
 circa priorem conclusionem, vtum liciti-
 tum sit, & condecens sic religionum fami-
 lias instituire, vt appellare prohibean-
 tur. Apparet enim id neque decere, ne-
 que vero licere, tum quod præcipue in
 causa capitis, quam tantopere nos natura
 admonet vt defensamus, nemo debet natu-
 rali beneficio orbari, quo se tueri potest
 tum etiam quod vt eadem cau. & q. habe-
 tur vtroque canone, Ad Romanam. Chri-
 stianis vniuersis hoc indulgetur benefi-
 cium, vt quoties se quisque premi senti-
 rit, ad Romanam fedem tanquam ad caput,
 prouocatione confugiat. Respondetur
 nihilominus per quam sancte è reli-
 gionibus abigi appellandi vsum, nam
 est forsasse accidere quandoque possit,
 vt monachus aliquis iniuria læsus affiga-
 tur, tamen ex alia parte talia damna
 (quæ rarissime contingunt) pace & quiete
 compensantur, neruus enim & decus re-
 ligionis in hoc maxime consistit, vt aliis
 firmo inter se silentio, omnia veluti inter
 fratres, quæ sua est professio, planiter tra-
 ctent, & transignat, neque se seculo pro-
 dant. Etenim vbi primum religionum
 causa clauforum metas exierint, actum
 de illis est. Quocirca institutiones ipsas
 sic Pontifices confirmant, vt appellatio-
 nes prohiberent, non quod per hoc sum-
 mis ipsis Pontificibus obedientiæ quidquã
 sit ademptum. Quicumque enim quantum
 uis inclusus monachus ad ipsum appella-
 uerit, iure id fieri ciet, verum quod sic con-
 sultum est religionum incolumitari. Sed &
 circa secundam conclusionem dubium præ-
 terea restat, vtum reo etiam dum iuste
 credit ab inferiori condemnari, liceat
 superiorem interpellare, ea nimirum spe
 ductus vt superior, vel fauore, vel quia di-
 uersam habet iuris opinionem, reuocabit
 sententiam, vel illa dilatione poterit se ip-
 se euere. Est enim à parte affirmatiua ar-
 gumentum quod postquam intra limites
 obedientiæ iure id permittitur, videtur
 posse illuc subterfugere, nam (vt dicemus
 statim) licet ei è carceribus fugere. Acce-
 dit & vsus, nam quicumque, si potest ap-
 pellat. Respondetur tamen id certe non
 licere, sed esse peccatum genere suo mor-
 tale, vbi quis certissimus est merito ef-
 fic con-

Quæst.
Rõ hafi
tandi.

Risio.

Dubita-
tio.

argumē-
tum par-
tis affir-
matiue.

Solutio.

se condemnatus, etiam ad mortem, per appellationem iudicium eludere, nam est contra iustitiam & in republice detrimentum, nam sepius illis prolationibus iudices, & ministri vel lassantur, vel corumpuntur & restant scelera impunita. Secus si aliquo pacto de aequitate sententiae dubitaretur.

Ad primū arg. Ad primū igitur argumentum respondetur, quod quando inferior iudex fines transgreditur iuris, exorbitat ab ordine superioris, & ideo subditus nullam transgreditur obedientiae lineam, si ad superiorē recurrit, quoniam nemo constringitur parere inferiori, nisi quatenus ipse peruehat in superioris ordine.

Ad secū dū arg. Ad secundū respondetur, quod in utroque esse peccatum vsu venit, scilicet in iudice perspicente defectum, per quem iustam causam dat reo aequiorem alium interpellandi, & in reo defectum constantiae, quia non persistit in eo quod semel elegit. Vnde licet ordinario iudici firmiter obedientia quam arbitrio debeat tamē quia ordinarius non à reo eligitur, sed eius auctoritas pendet à superiori, sit ut quando ille ab eius ordine exit, possit reus citra inconstantiae notam provocare, quando vero litigantes communi consensu sequestrē elegerunt, propter eorum inconstantiam non permittuntur appellare. At tamen si tres fuerint electi, & duo sine tertio sententiam tulerint, appellare licet, ut subditur statim in c. sane.

Ad tertiu arg. Ad tertium argumentum respondetur, quod cum appellare, officium sit virtutis, constringi debet ab utroque extremo, nempe ut ita hoc bene iudicium reo concedatur, ut tamen non cedat in accusatoris iniuriā. Ob idque antiquitus biduum aut triduum concedebatur reo, ut posset appellare, post vero indultum est tempus decem dierum. Nam si quanto cuncto elapso tempore appellare liberum esset, nulla esset firmitas in iudicio & sententia, sed semper esset ex arbitrio rei pendens. Atque eandem ob causam interdictum est super eodem articulo tertio appellare, ut patet extra, de appell. c. Directa. Vbi permittitur appellare bis, & c. sua nobis ubi prohibetur appellare iter. Et est expressus titulus in Codice, lib. 7. ne liceat in vna eademque causa tertio provocare. Iam vero Rom. e inductus est contrarius mos, ut scilicet tres sententiae expecten-

tur concordēs. Ea forte de causa quod technis fraudibusque humanis in dies crescentibus, aliter satisfieri litigantibus non posse creditum est nam cum haec ex iure pendente positio, potest summus Pontifex illa pro temporum varietate mutare. Ille autem nocentissimus intolerabilisque stylus est, ut litigatores permittantur causas in frustra lacerare, & novos articulos effingere ut à quocunque iudicis verbo appelletur, & de singulis expectentur tres sententiae, a quae hac ratione lites immortales fiant.

ARTICVLVS IIII.

Verum liceat condemnato ad mortem sequi cunque via defendere.

Postremum remedium quod reo si peresse videtur est, ut se defendat, nec praesertim dum morti additus est. Arguitur ergo id licitum esse. Naturalis inclinatio semper est licita cum Deo auctore illa sit vniuersis rebus indita, inter inclinationes autem naturae, summa cunctis rebus inest ut se conseruent, inde enim nascitur ut summam exoptemur felicitatem in qua perpetuo permaneamus, ergo ad tuendam vitam quaecunque nobis defensa licet. Secundo: Perinde sententia fugiendo declinatur, atque resistendo, fugere autem licitum est, secundum illud Eccles. 9. Longe esto ab homine potestatem habente occidendi, & non viuificandi, ergo & resistere licet. Tertio: Plus homo sibi ordine charitatis tenetur quam alteri, licet autem alterum periculo mortis eripere, secundum illud Proverb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses, ergo & cuique licet seipsum à morte liberare. In contrarium est Apostolus ad Rom. 13. Qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit, & ipse sibi damnationem acquirit. Etenim qui à suo se iudice defendit potestati resistit quae diuinitus ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum instituta est.

Quaestio haec per distinctionem est dissoluenda. Contingit enim quempiam, aut iuste damnari aut iniuste. Et secundum haec duo membra dux sunt discernendae conclusiones. Prior est: Ne mini iuste ac iuri

dicere condemnato licet se a legitimo iudice defendere. Et ratio (præterea testimonium citatum Paul.) est quod bellum nequit esse utrinque iustum nisi ubi ignorantia alterutram partium excusaret, iudex autem iuste capit, tener supplicioque addicit legitimum reum, non ergo reus iuste potest illi resistere, sed est suo genere mortale crimen. Posterior conclusio. Cuicumque iniuste condemnato fas est iudici resistere, ubi tamen non daret scandalum, ex quo grauis turbatio timeretur. Conclusio est nota, quoniam iniqua sententia nullam subditio inducit obedientiam, quin veritam tunc iudex non publica, sed priuata uiuunt auctoritate, crescit autem inde eius culpa quod præterit iustitie iniuriam inferit, & violentiam. Vnde Ezech 22. Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem, ergo sicut a lupis, sic se quisque potest ab ipsis teneri, nisi graue inde mereretur scandalum. Emergunt tamen ex his conclusionibus rationes aliquot dubiandi. Et primum omnium offerunt dubium de innocētie, qui secundum allegata & probata condemnatur, videlicet virum sit illis connumerandus, quibus posterior conclusio suffragatur, ut se defendant, an vero illis quibus refragat prior, præcipiēti ut pareant. Nam quod se possit defendere, argumentum est sua innocentia. Durissimum enim est manus innocentis ligare, qui per iniquitatem accusatus est id præsertim in causâ mortis, cum natura cuiuslibet ius faciat defendendi sese. Sed ex altera parte est nihil debilius argumentum, quod illum iudex iuste condemnat. Et ponamus eundem etiam iudicem credere illum esse nocentem. Quare si damnato liceret se defendere, bellum esset iustum ex utraque parte. Res profecto grauis est, & qui a parte innocentis censeret, respondere ad contrarium argumentum posset, quod bellum simpliciter est iustum ex parte innocentis, sed tamen iustitia iudicis fundaretur in falsa præsumptione, que innocentis protectionis non admittit. Nihilominus non audeam ab hac parte stare, sed crediderim (ut quæstione quarta dicebam us) quod si eiusmodi innocens posset citra graue scandalum, & citra vulnerationem iudicis eiusque ministrorum se protergere, posset quidem, ut pote non

solum fugiendo, verum & includendo se in locum munitum, & forte armis territando ministros iustitiae, & dum capitur, committendo se eripere etiam pellendo ministros. Attamen si non posset se defendere nisi inflicis vulneribus, nequiquam crediderim id licere.

Nam primum id non fieret sine grauissimo scandalo, quod peccatum est. Secundo arguitur Iudex in tali casu non solum licere reum inuadit, verum & iustitiae præcepto ita compellitur, ut si non faceret grauius peccaret. Nam faciamus testimonio esse legitima, & iudicem habere illum pro eo durissimum autem concessu esset quod iudex teneretur prælium contra hominem aggredi, qui iuste posset etiam se contra prælio defendere, nam etsi in bello posset contra se inuicem duo hostes iuste pugnare, quia alterum ignorantia excusat, est autem longe dissimilis ratio, quia allegata & probata secundum iura obligant iudicem reum damnare. Itaque iudex etsi decipiatur credens illum esse reum, tamen non decipitur in hoc, quod etiam si sit in secreto innocens tenetur illum damnare. Præterea, quod ipse sit persona publica & reus priuata plurimum ad rem facit. Adde quod si prætorē, vel occideret vel vulneraret, licet postmodum de eius innocentia constaret, nihilo secius ob id quod illa se videndisset, puniretur. Signum ergo est quod in conscientia id ei minime licuisset.

Ad primum igitur argumentum in principio quæstionis responderetur quod inter inclinationes naturales illas est potissima, ut rationalis homo nihil contra rationem inceptet. Ob idque vniuersale desiderium omnium creaturarum conseruandi se, debet homo rationis moderamine exequi. Quapropter ubi citra iniuriam reipublice in suo se iure non valet asserere vitam potiusquam rationis ordinem deserere debet. Argumentum autem secundum multa exigit diluenda dubia. Respondet enim S. Thom. quod cum nemo ita condemnetur, ut mortem sibi ipsi inferat, sed tantum ut pariat, nullus tenetur facere illud unde mors sequatur, quod contingeret, si sua sponte maneret in carcere. Et ideo cum ei fuga potest, arripere potest. Veritamē non potest resistere ministro iustitiae, nā hoc non solum esset non agere suam mortē, verū resistere

Ad primū arg.

Ad secū dū arg. D. Tho.

ne pa-

- ne patiat. At vero contra hanc solutionem sunt argumenta permulta. Primum, quod nemo potest suam custodire vitam cum alieno damno, quale daretur custodibus contra quos si fugeret, lege ageretur. Ad hoc autem responderetur hoc accidentarium esse, quod ideo fugiens minime tenetur cauere. Ipsi viderint custodes quomodo munus suum expleant. Et enim si negligentes fuerint, illis impuniendum est, nam fugiens, ius persequitur suum. Quod si videntius arguas, sequeretur si condemnato liceret se in dedes dare, quod licere pariter & compedes rumpere, & infringere seras, & perforare murum, qua se via eripere, hoc tamen reprehensibile vulgo reputatur. Quin vero & legibus decreta sunt illis poenae qui talia audent. Henricus Gandensis quolib. 9. art. 25. negat illationem hanc, a iuribus arbitratis hoc perinde esse atque resistere iudici, eius percutiendo ministros. Unde sicut licet tibi, inquit, per alienum agrum transire, haud tamen diruere septem ut transeas, sic condemnatus dum fores patens, fugere potest nequaquam tamen vincula rumpere. At tamen eius huic opinioni applaudere civiles leges videri possunt, tamen contraria probabilior est, quam Caiet. secunda secunda quae st. 69. censet D. Thom. consonam, dicenti quod licet fugere, sed non resistere. Et ita credo in foro conscientiae de quo praecise tractamus. Cuius enim fugere licet, iustum subinde fit & se ab impedimentis, circa uiam expedire. Est autem notandum uim proprie, neque brutis animantibus, quae neque dominium ullum neque ius habent, neque vero inanimis rebus inferri, sed solum hominibus. Et ideo condemnato non licet vel iudici vel custodi carceris resistere, manus in ipsos iniiciendo, vincula vero rumpere non est resistere, sed fugere. Sicut neque qui leonibus esset traditur, vim inferret iustitiae, dum, ut se defenderet, illos interficeret. Qui autem custodem carceris ligaret, aut os illi, ne clamaret, obstrueret uim faceret, non tamen si eum dum se teneret post se fugiens traheret. Sed arguis contra. Qui aedes rumpit, arguitur. Qui aedes rumpit, ergo qui claustra rumpit carceris ut fugiat. Negatur consequentia, quoniam ille ius non habet ingrediendi, sicut hic excundi. Fatemur tamen quod teneatur in conscientia de damno
- dato. Hic enim tantum constituimus ius fugiendi, declarantes illic non inferri uim iustitiae vindicantiae quicquid sit de communitate. Quod si arguas, saltem rumpere vincula, peccatum iniustitiae est. Negatur consequentia: quia totum reduciatur ad hoc quod est fugere. Quare non tenetur ille de damno ratione acceptionis, sed ratione rei acceptae. Enimvero si fune ligati possunt nodum dissolvere, immo & funem discindere, & habentes adulterinae clauem possunt seras aperire, sit ut & ferrea vincula limare, & perforare murum liceat, etiam si qui hoc facit sciat oculos secum alios exituros. Nam ipse suo uisus iure, cui cura non incumbit custodiendi alios. Verumtamen ex his non subsequitur quod amici condemnati possint uisito vel intrinsecus vel extrinsecus nauare operas suas, ut vincula vel muros dirumpant, licet possint consulere ut fugiant. Nam ille tantum cui fugere licet, uiam sternere potest, ceteri uero maiorem iniuriam facerent diruendo carceres, quam priuam domum, essetque in utroque foro capitale crimen. Et quamuis Caiet. secunda, secundae quae st. 69. contraria sit sententiae, arbitror tamen nemini licere porrigere uinclo vel limam vel aliud instrumentum, quoniam iam hoc esset cooperari. Neque uera est illa regula, quod si mihi licet aliquid operari, licet alijs me iuuare, quoniam vincula & carceres rumpere, solum est licitum sternenti sibi uiam. Secus habet consulere alteri quod ei licet. Custodibus autem carceris iustitiaeque ministris grauissimum esset infidelitatis scelus, vel cooperari, vel conuiuere, vel dissimulare, immo credo, & consulere. Neque uero propterea quod condemnatis fugere in foro conscientiae licet, aliquid patiatur res publica de rimentum non satis obuiatur si carceres bene sint murati, & custodes vigilantes. Non enim est necessarium ut nullum sit impunitum crimen. Porro autem fateor contra hanc determinationem stragendi carceres, quam in foro conscientiae uindictam arbitrio, ualde dissimulatum existere argumentum ex iure civili, quo poena capitis effractoribus carcerum decernitur, ut patet, ff. de estract. l. De his & ff. de cust. & exhi. reo. l. in eos. Secundum quae & alias particulares solent bene morata re spublice adhibere. Nam tam grauis poena nisi pro mortali culpa, iniusta sane esset, secus.

secundum ea quae lib. 1. q. 6. definita reli-
 quimus, nempe poenam, nisi pro culpa in-
 frigi non posse. Ad hoc nihil inus respon-
 detur: quod cum legum conditores civiles
 non sint spiritualium iudices, ut perpende-
 re valeant culpas in foro conscientiae, nihil
 mirum si putent esse culpam ubi culpa non
 est. Igitur vel illam sunt opinionem sequuti,
 quod per se effringere carceres lethalis
 culpa sit, vel suas leges in praesumptione
 fundauerit. Praesumitur enim vis super illa-
 to custodibus, & resistētia, vivere inest culpa.
 Et ideo additur in dictis legibus. Si quis
 conspiratione facta cum ceteris carceres
 assigerit. Vbi vis & resistētia custodibus
 illata insinuat. Subditur autem ibidem.
 Qui per negligentiam custodum euerint,
 leuius puniantur. Et intelligendum est si
 vincula aut carceres rumpent, nam alius
 profecto nulla esset aequitas, cum citra con-
 siderationem, nulla sit illis culpa. Tamen si
 quis fugit, eo ipso criminis sit iure suspectus.
 Subdit autem eadem lex, in eos, quod est
 effractoris inueniantur postea innocen-
 tes ex eo crimine propter quod impachi
 sunt in carcerem, tamen puniendi sunt.
 At vero leges (ut dictum est) semper praes-
 sumunt resistētiam. Alias re vera inno-
 centibus nulla est culpa, vincula lacerare,
 nec terebrare parietes. Super est autem
 contra hanc eandem definitionem, &
 aliud argumentum huiusmodi. Qui ad
 mortem damnatus est, eo ipso damnatur
 ad carcerem, facit ergo contra obedi-
 entiam dum fugit. Respondetur per interem-
 ptionem an ecedentis. Qui enim damna-
 tur ad mortem, solum cogitur pati, & ideo
 subducere se potest. Verum est quod leges
 civiles decernentes fractionibus poenas, in
 virtute praecipunt ne carceres effringant,
 quia legislatores praesumunt illis culpam
 (ut expositum est) alias nequi tenti reposce-
 re poenas, ut lib. 1. quaest. 8. dictum est. Pos-
 sunt quidem & condemnare ad carceres,
 sicut ad exilia, tenenturque tunc rei in
 carcere manere, essetque illis peccatum
 fugere, nisi immineret periculum mortis
 aut corporalis supplicij. An vero simul
 possit quis damnari ad carcerem, & ad
 mortem? Caiet. loco citato innuere videtur
 tales posse fieri leges, licet latae non sint.
 Arbitror tamen quod non essent iuste, quia
 non potest miser illo naturali beneficio
 fugiendi priuari, quando ad supplicium de-

stinatur corporale Beneficium enim illud
 nascitur ex appetitu, quem natura dedit
 rebus conseruandi se. Quapropter distin-
 guendum est, quod in aliquibus non po-
 test homo condemnari, nisi ut patiat, ut
 puta in his quae vel morte vel corporale
 supplicium afferunt. Et tunc non potest
 condemnari ne fugiat. Diuersa autem
 ratio est in alijs, in quibus ad simile sup-
 plicium corporale non proceditur. Tunc
 enim potest reus condemnari non solum
 ad pati, verum & ad agere. Puta ut pec-
 uniam soluat in exilium secedat, in clau-
 stro maneat, vel in carcere non solum
 ad tempus, verum & perpetuo. In his
 namque omnibus obedire tenetur, & face-
 re quod sibi iniunctum est. At vero ratio
 quam secundum D. Thom. assignauimus,
 nempe ob id licitum esse damnato fugere,
 quod non tenetur facere id vnde mors se-
 quatur, non apparet vique adeo solida, na
 expectare reum in carcere, non est occide-
 re se, alia minime expectare liceret, quod
 falsum est, cum expectantes martyres con-
 trarium dederint documentum. Responde-
 tur quod neque S. Thom. affirmat hoc esse
 occidere se, sed facere vnde mors sequatur,
 quod licet nemo virtute sententiae teneatur
 facere, potest tamen sua sponte, quia
 equanimiter pati vult sententiae execu-
 tionem. De martyribus autem alia est
 ratio. Nam aliquando tenentur ob con-
 fessionem fidei expectare. In eadem so-
 lutione ad secundum subdit D. Thom. si-
 militudinem, dicens Sicut etiam si aliquis
 sit condemnatus ut fame moriatur, non
 peccat si sibi cibum ministratum sumat,
 quia non sumere esset seipsum occidere. Et
 quod liceat ei cibum paratum sumere, ne-
 mo ambigit, quia damnari non potest, nisi
 ut ei non ministraretur. Restat tamen am-
 biguitas vtrum teneatur sumere? Et qui-
 dem Caiet. illic incunctanter asseuerat te-
 neri ita ut si non sumeret, peccaret. Cu-
 ius maximum argumentum colligitur ex
 verbis S. Thom. nam dicit hoc esse se occi-
 dere, quod nemini licet. Ego vero fateor
 non esse mihi prorsus improbabile, quod
 ei liceat non edere. Nam vere dignus est
 morte, etsi licite possit eam subterfugere.
 Quis enim ambigat quin scelerosus homo
 suorum criminum conscius, sciens pretorem
 venire ad se capiendum possit illum ope-

Solutio.
 Discuti-
 tur rō.
 S. Tho.
 Mēs. S.
 Thomae
 Caiet.

riri, atque adeo in carcere aperto sine vllis vinculis mortem expectare quam meretur? Ergo licet fatear, non esse parum omnino rationem, haud tamen est longe dispar, quin & damnatus, ut inedia ablutatur possit à cibis contra iudicis iussa oblati abstinere. Neque S. Tho. aliud ait quam quod nemo potest ad hoc condemnari. Et ideo neque ille comedens, neque qui cibos illi porrigerent, nisi specialiter essent prohibiti, peccarent. Ob idq; laudi datur apud

Valer. Maxim. lib. 5. Atheniensis Cimona, quæ partem suam tali damnatum morte, lacte pavit. Attamen nemo illis tenetur tales cibos suppeditare, sicuti extrema extra iudicium patientibus, ut 2. 2. q. 3. art. 2. auctor est S. Thom. Igitur ut ad ipsam diui doctores rationem revertamur, quando subdit quod non sumere esset seipsum occidere, non intelligit positivè, quod aiunt, & formaliter, sed reductivè, sicut qui tenetur servare navim, si non servat, censetur submergere. Et idcirco qui sine causa non servaret vitam, se occideret. Puta si quando extra casus iudiciales fuit domus, vel irruit fera, vel appropinquat flamma, non fugeret, suæ esset vitæ prodigus, quia sine causa eam negligit, sui que adeo est interfector, sicuti & qui non damnatus non comederet. Qui autem legitima sententia proiectus esset leonibus, non teneretur se ab ipsis defendere, quamvis licite posset quia non se sine causa mori sinit, sed quia mortem meretur, vult eam à iudice pati. Sed ais, ille non est damnatus ne comedat, fateor, & ideo potest comedere. Sed tamen quia est damnatus, ne ei ministraret esca quousque exhalet animam, potest (quod probabile reputo) non comedere. Secus autem de illo innocente qui immeritus condemnatus esset. Ille enim fortasse teneretur & de carcere fugere, & comedere si apponeretur panis, præcipue si vita sua vtilis esset reipublicæ. Nam alias nescio an ut tale patientiæ specimen exemplo Christi præberet, liceret ei sententiam iniquam sponte sua ferre, saltem non fugiendo. Postrema autem dubitatio super est de eo qui ad epotandum venenum condemnaretur, quo quidem mortis genere solenni Athenensibus fuit. ingenuos ac proceres enecare, quo & Socrates sublati est. Videtur namque huiusmodi

condemnatio id licere, quia hoc non est agere, sed pati, vti si vi aperiretur ei os, cur non posset sponte sua aperire ut carcerium effugeret? Et si esset, v. g. quia condemnatus ut lingue particula ei abscinderetur, dareturque ei opio ut vel parvam sibi ipsi abscinderet, vel maiorem carnifex sciret, cur non posset minus detrimendum optare? sicuti de seipso Iosephus refert lib. secundo de Bel. Iudai. cap. 27. quod data sibi optione, maluit vnam sibi ipse manum amputare quam permittere ut ambabus truncaretur. Et si quis condemnaretur ad sanguinis emissionem, per venam quam licet aperire neceret, cur si reus esset artis peritus, id exequi tanquam minister iustitiæ non posset? Ad hæc breviter omnia respondetur, in primis eiu modi leges, atque sententiæ esse iniquas, quippe quibus condemnatus rei seipsum vel occidere vel mutilare. Quapropter Christiana familia illas non permittit. Imo vero neque martyribus eiusmodi iudiciis parere liceret. Secus autem quando actio potius est passio, ut si reus linguam extrahat manumve aut collum licet non pareret, aut patibuli scalam ascendat. Hoc enim non est agere, sed ad crucem se hominem adaptare, sicuti dum in carcerem duceris, potes tu ipse ambulare. Ad hiltoriam ergo Iosephi respondetur male fecisse, sicut malefecerit qui particulam lingue sibi refecaret, ut cuitaret maius damnum, quia illud medium non erat per se necessarium, sed ex malignitate alterius precipitatis. Secus si putridum haberet membrum, tunc enim tu tibi ipsi, si alius chirurgus non haberetur copia, posses abscindere, sicuti alia quacunq; via tibi ipsi mederi.

QVÆSTIO VI.

DE INIVSTITIA TESTIS.

ARTICVLVS I.

Vtrum seneatur quandoque homo testimonium ferre.

Quartum locum in iudicio obtinere persona testis, de qua quatuor examinanda sunt, licet obligatio, sufficiens, reprobata, & culpa. Queritur ergo prin o vtu quis aliquan-

Valer. Maxim.

D. Tho.

Scrupulus. Solutio.

Postrema dubitatio.